

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет



№ 9, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 658.7.03.005

*В. М. Собчишин,  
ст. викладач кафедри фінансів і кредиту, Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

## ЗАКУПІВЕЛЬНА ЛОГІСТИКА Й ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКУПІВЛЯМИ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ВІДМІННОСТІ

*V. M. Sobchyshyn,  
Senior Teacher of Department of Finance and Credit, Poltava State Agrarian Academy, Poltava*

### PURCHASE LOGISTICS AND LOGISTICAL MANAGEMENT OF PURCHASES: ESSENCE, FUNCTIONS AND DIFFERENCES

*У статті розглянуто сутність, функції та відмінності закупівельної логістики й логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів. Визначено основні відмінності між традиційним і логістичним підходами до управління закупівлями ресурсів.*

*The article considers the essence, functions and differences of purchase logistics and logistical management of inventory purchases. The main differences between the traditional and logistical approaches to the management of procurement resources are defined.*

**Ключові слова:** закупівлі, закупівельна логістика, логістичне управління закупівлями, матеріально-технічні ресурси, постачання.

**Keywords:** purchase, purchase logistics, logistical management of purchases, inventory, supply.

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі економічного розвитку логістика завдяки системному підходу, що реалізується в процесі управління матеріальними потоками, набуває все більшого поширення. Закупівлі матеріально-технічних ресурсів, які є початковою ланкою логістичного ланцюга, зумовлюють функціонування виробничого процесу, ціну, якість, а отже, й конкурентоспроможність продукції, що визначає важливе місце закупівельної логістики у логістичній системі підприємства.

Потенційні можливості підприємств реалізуються неповністю через недостатню ефективність їх логістичної діяльності, зокрема, неналежає забезпечення матеріально-технічними ресурсами. Це викликає необхідність застосування логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичні основи закупівельної логістики розкриті в працях І. Бажина [1], Л. Балабанової [2], А. Гаджинського [5], А. Германчук [2], С. Крикавського [9], Р. Ларіної [11], О. Музики [14], В. Ніколайчука [15] та ін., що вимагає критичного аналізу й систематизації поглядів науковців на її сутність, мету, завдання, функції. Якщо теоретико-методологічні засади логістичного управління підприємством викладені у працях С. Крикавського [10], Л. Фролової [17], то сутність і функції логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів, його відмінності від закупівельної логістики опрацьовані недостатньо.

**Постановка завдання.** Мета статті полягає у висвітленні результатів дослідження сутності, функцій та відмінностей закупівельної логістики й логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Дослідженнями встановлено, що крім терміну «закупівельна логістика» [1; 2; 5; 11; 16] в цьому ж значенні вживаються «логістика постачання» [6; 7; 14] та «заготівельна логістика» [8; 13; 15]. Вивчення літературних джерел щодо трактування сутності поняття «закупівельна логістика» свідчить про певне розмаїття поглядів науковців із цього питання (табл. 1).

**Таблиця 1.**  
Тлумачення поняття «закупівельна логістика»

Зміст поняття	Автор, джерело
Закупівельна логістика – це управління матеріальними потоками в процесі забезпечення підприємства матеріальними ресурсами.	І. І. Бажин [1, с. 58], А. М. Гаджинський [5, с. 143], Р. Р. Ларіна [11, с. 51]
Закупівельна логістика – це управління рухом товарних та інформаційних потоків від постачальника до підприємства з метою задоволення потреб у товарах та забезпечення економічної ефективності.	Л. В. Балабанова, А. М. Германчук [2, с. 74]
Логістика постачання – «це діяльність із організації та управління закупками, яка направлена на те, щоб компанія отримувала необхідні по якості і кількості сировину, матеріали, товари та послуги в потрібний час, у потрібному місці, від надійного постачальника, який своєчасно виконує свої зобов'язання, з добрим сервісом (як до здійснення продажу, так і після нього) та по вигідній ціні» (переклад наш. – В. М.).	І. Дзєбко [6, с. 29]
Заготівельна логістика – це логістика, що пов'язана із заготівлею матеріальних ресурсів. Вона займається комплексом проблем і питань з аналізу, планування та управління матеріальними потоками в сфері матеріально-технічного забезпечення й підготовки товарів до виробничого споживання.	В. Є. Ніколайчук [15, с. 5]
Логістика постачання – це комплексне планування, управління та фізичне опрацювання потоку матеріалів, сировини, покупних частин і відповідного інформаційного потоку в процесі їх переміщення від постачальника у сферу початкового виробничого складування з метою оптимізації витратних та часових характеристик процесів.	Є. В. Крикавський [7, с. 202]

Логістика постачання – це система планування, організації й контролювання ефективних витрат та інформаційного забезпечення процесу створення, переміщення і зберігання адекватних за якістю матеріалів, сировини, напівфабрикатів від моменту закупівлі у постачальника до моменту розміщення в складських приміщеннях або використання у виробництві з метою задоволення потреб споживача цих ресурсів.

О. В. Мороз, О. В. Музика [14, с. 9]

*Джерело: узагальнено автором*

Коротке і досить загальне трактування закупівельної логістики подають І. І. Бажин, А. М. Гаджинський та Р. Р. Ларіна, розуміючи під нею управління матеріальними потоками в процесі забезпечення підприємства матеріальними ресурсами [1, с. 58; 5, с. 143; 11, с. 51].

Децю розширили поняття логістики закупок Л. В. Балабанова та А. М. Германчук. Вони розглядають її не лише як управління матеріальними, але й управління інформаційними потоками, від постачальника до підприємства, яке повинно забезпечувати економічну ефективність [2, с. 74].

Розглядаючи сутність логістики постачання, І. Дзєбко акцентує увагу, на одержанні необхідної якості, кількості та по вигідній ціні матеріальних ресурсів і послуг у потрібний час, у потрібному місці, від надійного постачальника та з високим рівнем сервісного обслуговування [6, с. 29].

Більш глибоко тлумачить закупівельну логістику В. С. Ніколайчук. Особливість його погляду на сутність заготівельної логістики полягає в тому, що під останньою автор розуміє управління матеріальними потоками (серед функцій менеджменту виділяє аналіз, планування) як при матеріально-технічному забезпеченні підприємства, так і при підготовці товарів до виробничого споживання [15, с. 5].

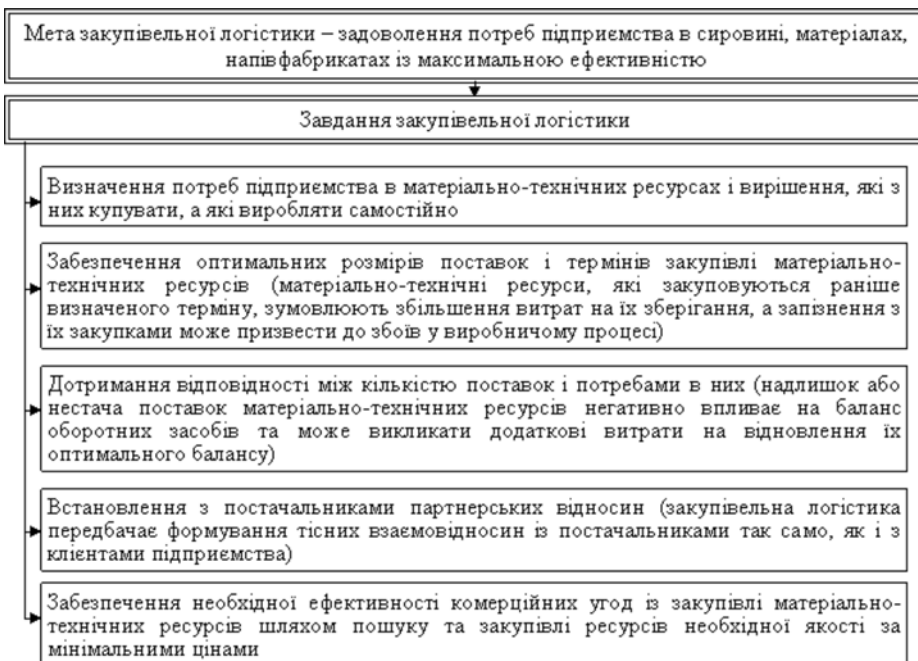
Досить повне трактування логістики постачання дає Є. В. Крикавський. У його тлумаченні логістики постачання планування та управління, що здійснюється з метою оптимізації витратних та часових характеристик процесів, стосуються не лише потоку матеріалів, сировини, покупних частин у процесі їх переміщення від постачальника у сферу початкового виробничого складування, але й відповідного інформаційного потоку [7, с. 202].

Подібним до тлумачення логістики постачання Є. В. Крикавським є її трактування О. В. Морозом та О. В. Музикою. Ними при тлумаченні логістики постачання [14, с. 9] конкретизуються функції менеджменту (планування, організація, контролювання) та враховано той факт, що закуплені матеріальні ресурси можуть як складуватися, так і бути відразу відправлені у виробництво.

Певним недоліком розглянутих трактувань сутності закупівельної логістики, на наш погляд, є відсутність згадування за фінансові потоки, адже рух матеріальних потоків на етапі закупівель матеріально-технічних ресурсів та розподілу готової продукції й товарів супроводжується виникненням фінансових потоків. До того ж сама логістика розглядається Є. В. Крикавським як «наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками [9, с. 15]».

Закупівельна логістика, на нашу думку, – це діяльність підприємства, що здійснюється на оперативному рівні та спрямована на оптимізацію матеріальних, інформаційних і фінансових потоків у процесі постачання, складування закуплених чи вироблених самостійно товарів та (або) їх підготовки до виробничого використання за оптимальних логістичних витрат.

Метою закупівельної логістики є задоволення потреб виробництва в сировині, матеріалах, напівфабрикатах із максимальною ефективністю [11, с. 51; 16, с. 41]. Її досягнення залежить від вирішення окремих завдань (рис. 1).



**Рис. 1. Мета й завдання закупівельної логістики**

*Джерело: систематизовано на підставі [1, с. 58–59; 11, с. 51–52; 12, с. 6–7; 16, с. 41]*

Функціями закупівельної логістики є процеси закупівлі, доставки, приймання, розміщення та зберігання матеріально-технічних ресурсів, їх підготовки до виробничого використання у взаємодії з транспортною, складською логістикою та логістикою запасів.

Під логістичним управлінням Є. В. Крикавський розуміє «процес формулювання стратегії, планування, управління й контролю за переміщенням і складуванням сировини, матеріалів, виробничих запасів, готових виробів та формуванням інформації від пункту виникнення до пункту використання (споживання) з метою найефективнішого пристосування та задоволення потреб клієнта [7, с. 207]».

Логістичне управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів, із нашого погляду, це процес стратегічного та оперативного управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними та фінансовими потоками у ході постачання, складування матеріально-технічних ресурсів, їх підготовки до виробничого використання за оптимальних логістичних витрат.

Відмінності між закупівельною логістикою та логістичним управлінням закупівлями матеріально-технічних ресурсів наведені в табл. 2.

**Таблиця 2.  
Порівняння змісту закупівельної логістики  
та логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів**

Ознака	Закупівельна логістика	Логістичне управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів
--------	------------------------	--

Методологічна основа	Теоретичні основи логістики	Теоретичні основи менеджменту та теоретичні основи логістики
Місце в системі наук	Складова логістики	Складова логістичного менеджменту
Рівні управління	Оперативний рівень	Стратегічний та оперативний рівні
Функції	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Визначення потреби підприємства в матеріально-технічних ресурсах та вирішення, які з них купувати, а які виробляти самостійно.</li> <li>2. Оптимізація розмірів поставок і термінів закупівель матеріально-технічних ресурсів.</li> <li>3. Оцінка та вибір постачальників і встановлення з ними партнерських відносин.</li> <li>4. Транспортування та складування закуплених матеріально-технічних ресурсів.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Визначення стратегічних і тактичних цілей логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів.</li> <li>2. Вибір стратегій закупівельної логістики.</li> <li>3. Прийняття рішень: щодо закупівель чи власного виробництва матеріально-технічних ресурсів; при виборі постачальників.</li> <li>4. Планування: оперативних і стратегічних потреб підприємства в матеріально-технічних ресурсах; розмірів поставок і термінів закупівлі матеріально-технічних ресурсів; транспортування і складування закуплених матеріально-технічних ресурсів.</li> <li>5. Формування організаційної структури закупівель матеріально-технічних ресурсів.</li> <li>6. Мотивація працівників служби логістики підприємства і постачальників.</li> <li>7. Контроль: розмірів поставок і термінів закупівель матеріально-технічних ресурсів; транспортування і складування закуплених матеріально-технічних ресурсів.</li> </ol>

Джерело: [7, с. 207; 12, с. 6–7; 17, с. 144–145, 151], власні дослідження

Розкриття сутності закупівельної логістики й логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів дало змогу визначити основні відмінності між традиційним і логістичним підходами до управління закупівлями ресурсів (табл. 3).

**Таблиця 3.**  
**Відмінності традиційного та логістичного підходів до управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів**

Ознака	Підхід до управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів	
	Традиційний	Логістичний
Мета управління закупівельною діяльністю	Мінімізація ціни придбання матеріально-технічних ресурсів	Мінімізація загальних витрат суб'єкта господарювання, необхідних для перетворення конкретного товару або послуги в кінцевий продукт
Підхід до прийняття рішення щодо закупівлі чи власного виробництва матеріально-технічних ресурсів	Виробництво матеріально-технічних ресурсів власними силами підприємства	Комплексний підхід шляхом аналізу можливих переваг на користь власного виробництва чи придбання матеріально-технічних ресурсів
Підхід до закупівлі частин і компонентів	Окрема закупівля частин і компонентів	Закупівля комплектних систем і цілих модулів
Виконання функцій відбору, доставки та зберігання матеріально-технічних ресурсів	Покладається переважно на відділ закупок покупця матеріально-технічних ресурсів	Покладається або на службу логістики покупця матеріально-технічних ресурсів, або на підприємство-посередника
Розміри партії закупівлі	Закупівля більшими партіями з меншою частотою постачання	Закупівля партіями, що відповідають оптимальному розміру замовлення з урахуванням потреби та мінімальних витрат
Обсяги запасів	Максимальна	Відмова від надмірних обсягів
Кількість складів для зберігання запасів та їхня площа	Необхідні для зберігання значних розмірів запасів	Економічно обґрунтовані
Ставлення до постачальників та їх кількість	Розглядаються як протилежна сторона, часта зміна постачальників, багато постачальників окремих видів матеріально-технічних ресурсів із метою уникнення зривів постачання	Розглядаються як партнери із спільними інтересами, довгострокові партнерські відносини з невеликою кількістю постачальників окремих видів матеріально-технічних ресурсів
Основні критерії вибору постачальника	Якість (допускається незначний відсоток браку), ціна, умови постачання	Відсутність браку, максимально висока якість, надійність джерела постачання
Витрати часу на узгодження та оформлення зміни розміру потреби чи дати постачання	Значні витрати часу	Зведено до мінімуму за рахунок ефективного управління інформаційними потоками та налагодження партнерських відносин

Час виконання транспортно-складських операцій	Визначається ходом виробничо-збутового процесу	Відмова від завищення
Критерії організації транспортування для покупця	Забезпечення низької ціни на транспорт та надійність постачання	Частота, обсяги і графік поставок економічно обгрунтовані, виходячи із забезпечення мінімальних сукупних витрат
Контроль постачання	Виконується покупцем матеріально-технічних ресурсів	Зведений до мінімуму за рахунок ефективного управління ланцюгом постачання
Пакування	Зручне для відправника чи перевізника (відсутня чітка характеристика матеріально-технічного ресурсу, що міститься в упаковці)	Використання стандартної тари незначних розмірів (ефективне використання транспортного засобу), на якій вказана точна характеристика матеріально-технічного ресурсу, що міститься в упаковці

Джерело: опрацьовано на підставі [4, с. 21–24; 16, с. 57–58; 17, с. 155]

Традиційний підхід до управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів базується на принципі зберігання запасів [4, с. 21]. Однак, головним недоліком традиційного підходу до управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів, як вважають А. В. Бурсаков, А. П. Козлов, В. А. Захаров, є потреба в комплексі складів із притаманними їм витратами. Зазначені витрати автори класифікують наступним чином: витрати на підтримання складських приміщень у необхідному стані; затрати на обслуговуючий персонал; затрати на транспортні засоби; збитки від зберігання запасів; втрати процентів на капітал, що можна було б отримати, якби не доводилося знімати кошти з рахунків у банку на фінансування будівництва складських приміщень, їх оснащення та закупку надмірних запасів [4, с. 22].

Логістичний підхід до управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів, на відміну від традиційного, практично унеможливує виникнення дефіциту необхідних для виробничого процесу матеріально-технічних ресурсів шляхом розрахунку оптимальної партії замовлення ресурсів, встановлення точних термінів їх поставки, формування обгрунтованих страхових запасів. Певний дефіцит упродовж короткого проміжку часу необхідних матеріально-технічних ресурсів для виробничого процесу допускається лише, якщо втрати від простою виробництва, зумовлені відсутністю цих ресурсів, менші від витрат на зберігання їх запасів [3, с. 372]. Використання логістичного підходу в управлінні закупівлями матеріально-технічних ресурсів, на наш погляд, дозволяє: зменшити кількість складів, оскільки зменшується величина запасів, що зберігаються; через формування обгрунтованого страхового запасу уникати випадків, коли потрібні матеріали відсутні на складі.

У процесі логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів нерідко використовуються підприємства-посередники, які беруть на себе функції відбору, доставки та зберігання матеріально-технічних ресурсів, тобто має місце аутсорсинг.

**Висновки.** Дослідження сутності закупівельної логістики засвідчує певну відмінність тлумачення науковцями її змісту. Недоліком існуючих поглядів на сутність закупівельної логістики є відсутність уваги до фінансових потоків, що виникають при закупівлі матеріально-технічних ресурсів. Під закупівельною логістикою слід розуміти діяльність підприємства, що здійснюється на оперативному рівні та спрямовану на оптимізацію матеріальних, інформаційних і фінансових потоків у процесі постачання, складування закуплених чи вироблених самостійно товарів та (або) їх підготовки до виробничого використання за оптимальних логістичних витрат. Функціями закупівельної логістики є процеси закупівлі, доставки, приймання, розміщення та зберігання матеріально-технічних ресурсів, їх підготовки до виробничого використання у взаємодії з транспортною, складською логістикою та логістикою запасів.

Логістичне управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів є структурною складовою логістичного управління підприємствами й ґрунтується на системному, стратегічно орієнтованому підході до управління процесами закупівель. Логістичне управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів – це процес стратегічного та оперативного управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними та фінансовими потоками у ході постачання, складування матеріально-технічних ресурсів, їх підготовки до виробничого використання за оптимальних логістичних витрат. Його функціями є: визначення стратегічних і тактичних цілей логістичного управління закупівлями матеріально-технічних ресурсів; вибір стратегій закупівельної логістики; прийняття рішень щодо закупівель чи власного виробництва матеріально-технічних ресурсів та при виборі постачальників; планування оперативних і стратегічних потреб підприємства в матеріально-технічних ресурсах, розмірів поставок і термінів закупівлі матеріально-технічних ресурсів, транспортування і складування закуплених матеріально-технічних ресурсів; формування організаційної структури закупівель матеріально-технічних ресурсів; мотивація працівників служби логістики підприємства і постачальників; контроль розмірів поставок і термінів закупівель матеріально-технічних ресурсів, транспортування і складування закуплених матеріально-технічних ресурсів.

Відмінності між закупівельною логістикою та логістичним управлінням закупівлями матеріально-технічних ресурсів виявляються з огляду на методологічну основу, місце в системі наук, рівні управління, функції.

#### Література.

- Бажин И. И. Логистика : компакт-учебник: для студ. высших экон. учеб. завед. / И. И. Бажин. – 2-е изд., стер. – Х. : Коксум, 2004. – 240 с.
- Балабанова Л. В. Комерційна діяльність: маркетинг і логістика : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, А. М. Германчук. – К. : Професіонал, 2004. – 288 с.
- Банько В. Г. Логістика : навч. посіб. / В. Г. Банько. – 2-е вид., переробл. – К. : КНТ, 2007. – 332 с.
- Бурсаков А. В. Основы логистики управления : учеб. пособ. / А. В. Бурсаков, А. П. Козлов, В. А. Захаров. – К. : МАУП, 2006. – 118 с.
- Гаджинский А. М. Логистика : учеб. / А. М. Гаджинский. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Маркетинг, 2001. – 395 с.
- Дзебко И. Экономисту о логистике: сущность, основные понятия, концепция / Ирина Дзебко. – Х. : Консульт, 2006. – 152 с.
- Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 2. / ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Академія, 2001. – 848 с.
- Кальченко А. Г. Логістика : підруч. / А. Г. Кальченко. – 2-е вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 284 с.
- Крикавський С. В. Логістика. Для економістів : підруч. / С. В. Крикавський. – Львів : Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – 448 с.
- Крикавський С. В. Логістичне управління : підруч. / С. В. Крикавський. – Львів : Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. – 683 с.
- Ларина Р. Р. Логистика в управлении организационно-экономическими системами : монография / Р. Р. Ларина, В. Л. Пилушенко, В. Н. Амитан. – Донецк : ВИК, 2003. – 239 с.
- Ларина Р. Р. Справочно-информационное пособие: Логистика. Маркетинг. Таможенное дело [Текст] / Р. Р. Ларина [и др.]; общ. науч. ред. В. Н. Амитан; Донецкая гос. академия управления. – Донецк : ВИК, 2003. – 324 с. : рис., табл.
- Леншин И. А. Практикум по логистике / И. А. Леншин, А. В. Юрченко – М. : Машиностроение, 1999. – 274 с.
- Мороз О. В. Системні фактори ефективності логістичної концепції постачання на підприємствах : монографія / О. В. Мороз, О. В. Музика; Вінницький національний технічний ун-т. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2007. – 165 с. : рис., табл.
- Николайчук В. Е. Заготовительная и производственная логистика : учеб. пособ. / В. Е. Николайчук. – Донецк : Донецкий государственный университет, 1998. – 86 с.
- Пономарьова Ю. В. Логістика : навч. посіб. / Ю. В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 192 с.
- Фролова Л. В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти : [монографія] / Л. В. Фролова; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2004. – 262 с. : рис.

**References.**

1. Bazhin, I.I. (2004), *Logistika* [Logistics], 2nd ed, Koksum, Kharkov, Ukraine.
2. Balabanova, L.V. and Hermanchuk, A.M. (2004), *Komertsijna diial'nist': marketynh i lohistyka* [Commercial activity: Marketing and Logistics], Profesional, Kyiv, Ukraine.
3. Ban'ko, V.H. (2007), *Lohistyka* [Logistics], 2nd ed, KNT, Kyiv, Ukraine.
4. Bursakov, A.V. Kozlov, A.P. and Zaharov, V.A. (2006), *Osnovy logisticheskogo upravlenija* [Bases of logistical management], MAUP, Kyiv, Ukraine.
5. Gadzhinskij, A.M. (2001), *Logistika* [Logistics], 4th ed, Marketing, Moscow, Russia.
6. Dzebko, I. (2006), *Jekonomistu o logistike: sushhnost', osnovnye ponjatija, koncepcija* [To the economist about logistics: essence, main concepts, concept], Konsult, Kharkov, Ukraine.
7. Mochernyj, S.V. and other (2001), *Ekonomichna entsyklopediia. Tom 2.* [Economic Encyclopedia. Volume 2], Akademiia, Kyiv, Ukraine.
8. Kal'chenko, A.H. (2006), *Lohistyka* [Logistics], 2nd ed, KNEU, Kyiv, Ukraine.
9. Krykavs'kyj, Ye.V. (2004), *Lohistyka. Dlia ekonomistiv* [Logistics. For economists], Vyd-vo nats. un-tu "L'vivs'ka politehnika", Lviv, Ukraine.
10. Krykavs'kyj, Ye.V. (2005), *Lohistychnе upravlinnia* [Logistical management], Vyd-vo nats. un-tu "L'vivs'ka politehnika", Lviv, Ukraine.
11. Larina, R.R. Piljushenko, V.L. and Amitan, V.N. (2003), *Logistika v upravlenii organizacionno-jekonomicheskimi sistemami* [Logistics in management of organizational and economic systems], VIK, Donetsk, Ukraine.
12. Larina, R.R. and Amitan, V.N. (2003), *Spravochno-informacionnoe posobie: Logistika. Marketing. Tamozhennoe delo* [Reference and information kit: Logistics. Marketing. Customs affairs], VIK, Donetsk, Ukraine.
13. Lenshin, I.A. and Jurchenko, A.V. (1999), *Praktikum po logistike* [Workshop on logistics], Mashinostroenie, Moscow, Russia.
14. Moroz, O.V. and Muzyka, O.V. (2007), *Systemni faktory efektyvnosti lohistychnoi kontseptsii postachannia na pidpriemstvakh* [System factors of efficiency of the logistic concept of supply at the enterprises], UNIVERSUM-Vinnycja, Vinnycja, Ukraine.
15. Nikolajchuk, V.E. (1998), *Zagotovitel'naja i proizvodstvennaja logistika* [Procuring and production logistics], Doneckij gosudarstvennyj universitet, Donetsk, Ukraine.
16. Ponomar'ova, Yu.V. (2003), *Lohistyka* [Logistics], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.
17. Frolova, L.V. (2004), *Lohistychnе upravlinnia pidpriemstvom: teoretyko-metodolohichni aspekty* [Logistical business management: theoretical and methodological aspects], DonDUET, Donetsk, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.



ТОВ "ДКС Центр"